

ŽETVA NA BIJELO

DAVOR SPIŠIĆ

Brian Friel

Žetveni ples

HNK u Osijeku, 7. svibnja 1999.

Režija: Želimir Mesarić

Dan premijere zabrijao je baš onako irski.

Prije podne kontaktiramo isključivo s *Kilkenyem* i *Guinnessom*. Anita¹ se gubi s Atačem² u bespućima hotela Osijek. Irena³ i ja prvo izazivamo dvosmislena namigivanja prodavačice u prizemlju moje zgrade ("Aaa, ovo će bit pravo vino za vas..."), a onda nosimo gore *Postup* i spremamo špagete s hobotnicom - na bijelo. Stiže i Anita, natovarena golemim Atačevim ugljenom. Jedan dugi *žbroonng* čašama i pljuc, pljuc, za premijeru... Navečer su cure svojski odgulile paganeriju Frielova malog mista. Tekst kao da je kopan u našim atarima. Tipologija beznađa uvijek zvuči kao vlastita, bez obzira na zaštićeno porijeklo.

NATO over Lughnasa

"Moram upast u ovaj projekt makar kavu raznosio" - tako nešto sam pomislio dok sam prvi put čitao Frielovu dramu. I osjećao uzbuđenje nad tom preosjetljivom tkanicom izvaranih duša. Srećom, u projekt sam ušao kao dramaturg, pokušavajući sa Želimirom Mesarićem što više izlagati komad sličnim *loserskim* iskustvima naših toposa. Da je Brian Friel "irski Čehov", postalo je jasno i bez dramaturških prenemaganja. S tom razlikom da on ide dalje od Čehova, on dopušta svojim licima da se predoziraju. Od mahnito namnožene čežnje. Ako, dakle, ruska stepska kibernacija pronalazi gotovo *duplex* prizore na krajnjem rubu zapadnoeuropske praznine, naš je logičan put bio spustiti se u hrvatsku, slavonsku točku trokuta. Potražiti istu tektonsku liniju koja jednako grize, neovisno o tome što prolazi različitim zemljopisnim kartama. Kao u genijalnom Mametovu i Malleovu *Ujaku Vanji*, skutrenom u 42. newyorškoj ulici.

U ožujku 1999. baš su počeli krkljat prvi NATO-ovi bombarderi za Srbiju kad je Mes⁴ održao prvu večernju probu. Cure podijeljene, s prvim čitačim skicama u glavama. Svaka je, naravno, htjela onu drugu. Šta ti je ženski komad! Tekst irskog dramatičara Briana Friela *Ples u Lughnasi* (u našoj produkciji *Žetveni ples*) nalaže da se odmah starta s temperaturom iznad nule. Zato je Mes pravilno podijelio sestre Mundy tako da se iskeniraju na privatnim licima glumica.

"Nemreš ovdje niš radit bez nekog rata", mrmljao je Mes prema nebeskom savezničkom tepihu.

Ali Frielovim stanarkama *sestrinske farme* nebitno je koliki su ratovi prošli mimo ili kroz njih. One jedva da su sposobne točno odrediti kronologiju svoga skućenoga isječka svijeta. Njihova sjećanja bolno su neprecizna. Zbog prerane smrti roditelja, same su od najranijeg djetinjstva i djevojaštva. One su cijelog svog prokletog života organizam koji se sam razvija. I sam se izgriza. Same sebi roditelji i potomci: Kate, Maggie, Agnes, Rose, Chris. Eksplozije njihovih frustracija ispuštaju jedan gusti sok, opori miris nemoćnog koprcanja. Kad se probude iz tog mirisa onda je najgore. Eros je važan u našoj scenskoj mreži. Eros kao stupurozna španjolska čizma oko nogu tih hrabrih žena. Osjetile su to glumice (Nela Kočiš, Tatjana Bertok, Anita Schmidt, Lidija Florijan i Sandra Lončarić) i razvile bogatu zbirku različitih odgovora na sputanost tijela. A Irena Sušac zastrla ih je bezličnim haljinama dirljivim u potrebi da pokažu zaboravljene attribute ženskosti.

Mrtvi kao adrenalin

Mes inzistira na tome da na videu odvrtimo *Mrtve*. Priznajem, jedva sam ostao budan. Jednostavno nikad se nisam mogao upucat u *spleen* toga Hustonova testamenta. I ostatak ansambla raštmano prati elegične tonove filma. Jedino je Michael (Saša Anočić) totalno *in*. On je desetak puta gledao film i ponovno ga upija kao da mu je prvi put. Nije ni čudo. Jer, adrenalin zatamnjenih memorija pogon

je kojim se pokreće Michael. Dijelove čežnji cure će svih tih posnih godina lijepiti na autističnog dječaka, izvanbračnog sina najmlađe sestre. Michael je njihov maleni kućni svetac. Pred njim će svaka polagati dlanove pune odgođenih želja i "magijskim" blatom oblikovati ih oko njegova bića. On raste kao u krušnoj peći - toploj i zagušljivoj. Kad se ljubav realizira u izolaciji, usamljenosti i samodovoljnosti, tad se emocije zgrušavaju u suprotnost. O svemu što se događalo u tom vrelom "trapu za krumpir" Michael priča u recentnom vremenu, kao odrastao

Michaelov otac stiže jednom godišnje, potpali krv u svojoj nezakonitoj ljubavi i svim ostalim vestalkama i ode. Makar i u globalne avanture (građanski rat u Španjolskoj), samo da strugne od odgovornosti otvaranja emocija, svojih i njihovih.

Što se Jacka tiče, njemu je, odnosno Velimiru Čokljatu, trebalo stalno "ištekavati" motor. Jer nekontrolirano je nagazio atavistički gas oslobađanja. On je pomama za sestrama. Brat koji stiže ravno iz prošlosti i srca tame. Afričkog iskustva misionara, mozga dovoljno iscrpljenog i "našutanog" voodoo iskustvima. Od njega zrači hipnotička

Oslobođena energija plesa - stvarnost osjećaja nije povezana riječima. Na slici: Lidija Florijan, Tatjana Bertok, Sandra Lončarić i Anita Schmidt.

muškarac. Ne znamo doista kakav je nesretni proizvod Michael postao u kasnijem životnom bijegu. Jalovi pisac uspomena? Aktivni pripadnik IRA-e što vikendom praši po engleskim SAS-ovcima? Michael Mayers - Carpenterov kulter *Halloweena*? Pitanja sumnjive budućnosti Anović je glasno postavljao i montirao ih kao tajnu završnice.

Aristokrati & Vračevi

Krešo Mikić je u početku hodao noseći Frielove *Aristokrate* i gnjavio zašto *taj* tekst nismo radili, ali kad se jednom "navukao" na *Žetvu*, onda je briljirao u ispisivanju Gerryjevih otmjenih skrivalica gubitništva. Nestalni

podsvijest neistražene slobode. Čokljat se otvorio ludilu još za stolom. Preostalo je oprezno ga kočiti, i to je to.

U noći praiizvedbe, pepeljaste sjene popadale su po scenografiji Zlatka Kauzlarića. Michael je pokrenuo šum svojih voštanih predaka. Otvorio *slow motion* jedinog mogućeg egzistiranja: plesni korak klatna. Ovdje nema katarzične nade. Ima tek sabranosti i relativiziranja. Ritam odustajanja.

¹ Anita Schmidt.

² Zlatko Kauzlarić Ataç.

³ Irena Sušac.

⁴ Želimir Mesarić.